

Kulturhistorisk rapport

Mølledalsgård II, Etape III

Undersøgelse af et bopladsområde fra yngre
bronzealder og ældre jernalder nord for
Hadsund

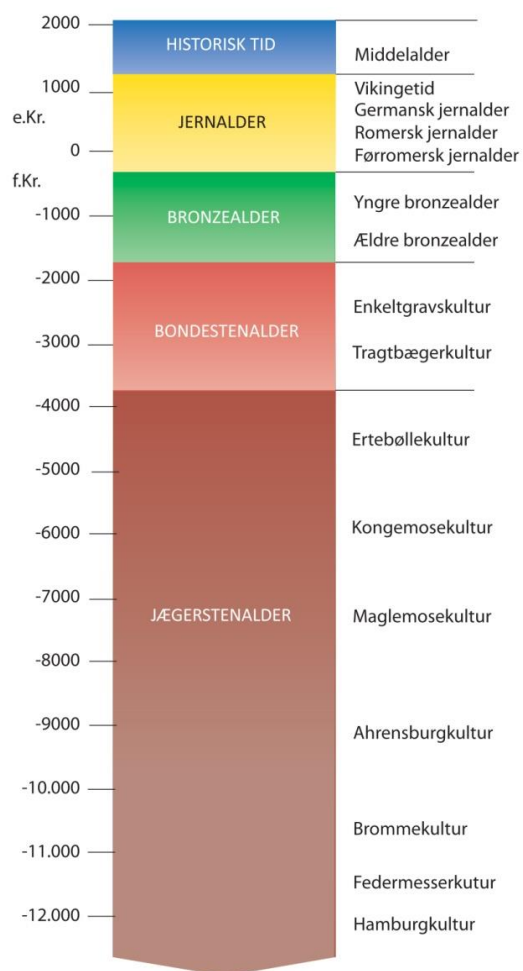
Telefon: 99 31 74 00

E-mail:

historiskmuseum@aalborg.dk

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	2
Undersøgelsens baggrund	2
Lokalområdet i oldtiden	3
Undersøgelsens resultater	4
Hvis de vil vide mere.....	8

Indledning

Korup er en lille landsby beliggende syd for Terndrup i det sydøstlige Himmerland. Indtil for ganske få år siden har de fortidsminder, man har haft kendskab til og lang størstedelens vedkommende været gravhøje, eksisterende som sløjfede. Men arkæologiske udgravninger har de seneste år nuanceret billedet af tidligere tiders bebyggelsesmønstre i området.

Vi ved, at området omkring Korup har været befolket lige siden stenalderen, hvilket antydes af navnlig gravhøjene. Gravhøjene stammer primært fra bondestenalderen og bronzealderen. Antallet af kendte bopladser fra samme perioder står i skarp kontrast til gravene. Man kender forbausende få. De findes, men sporene efter bopladserne er helt anderledes svære at finde end de ofte meget markante gravhøje. Sporene efter huse og dagligdagsaktiviteter skal søges under mulden. Hvert nyt bopladsfund føjer derfor nye detaljer til vor viden om de tidlige beboeres hjem og dagligdag.

I forbindelse med grusindvinding i Korup bys østlige del, fremkom netop spor efter en boplads fra bronzealderen, og i denne rapport skal de vigtigste resultater fra undersøgelsen præsenteres.

Undersøgelsens baggrund

I 2014 henvendte grusgravsejeren sig til Nordjyllands Historiske Museum med henblik på at få museet til at foretage en arkæologisk forundersøgelse forud for grustagning. En sådan forundersøgelse foregår ved, at der med gravmaskine eller rendegraver anlægges en serie søgegrøfter fordelt henover arealet. Maskinen fjerner kun lige mulden, og i råjorden umiddelbart under muldlaget kan arkæologerne se, om der er bevarede spor efter forhistorisk aktivitet.

Det samme skete i 2016 og ved begge forundersøgelseskampagner dokumenteredes spor efter bosættelse fra stenalder og bronzealder. Forundersøgelserne gav imidlertid ikke anledning til en egentlig udgravning. Det skete først ved Etape III i 2017, som herværende rapport omhandler.

Den seneste forundersøgelse i 2017 afslørede et fundområde med forhistoriske anlægsspor. Der var tale om stolpehuller og gruber efter en bebyggelse fra bronzealderen og tidlig jernalder, og området blev indstillet til videre undersøgelser i form af en egentlig arkæologisk udgravning. Denne udgravning blev gennemført i løbet af maj måned 2017.

Forundersøgelsen og omkostningerne til den efterfølgende udgravning blev jf. museumsloven afholdt af de ansvarlige for den planlagte grusindvinding på stedet.

Lokalområdet i oldtiden

På baggrund af historiske kort kan vi se, at det område hvor de arkæologiske undersøgelser fandt sted, ikke har været udsat for større terrænreguleringer eller andre landskabelige indgreb. Den bebyggelse, der dokumenteredes på stedet har således været lokaliseret til et fladt plateau, velbeliggende, med en veldrænet undergrund og omgivet af den nuværende Viffertsholm Å, der har slynget sig syd og vest om bopladsområdet. I særdeleshed vest og nord for området, findes en mængde gravhøje, sløjfede og bevarede, der med stor sandsynlighed kan sættes i forbindelse med den undersøgte boplads. De gravlagte i højene har øjensynligt været bønder fra lokalområdet.

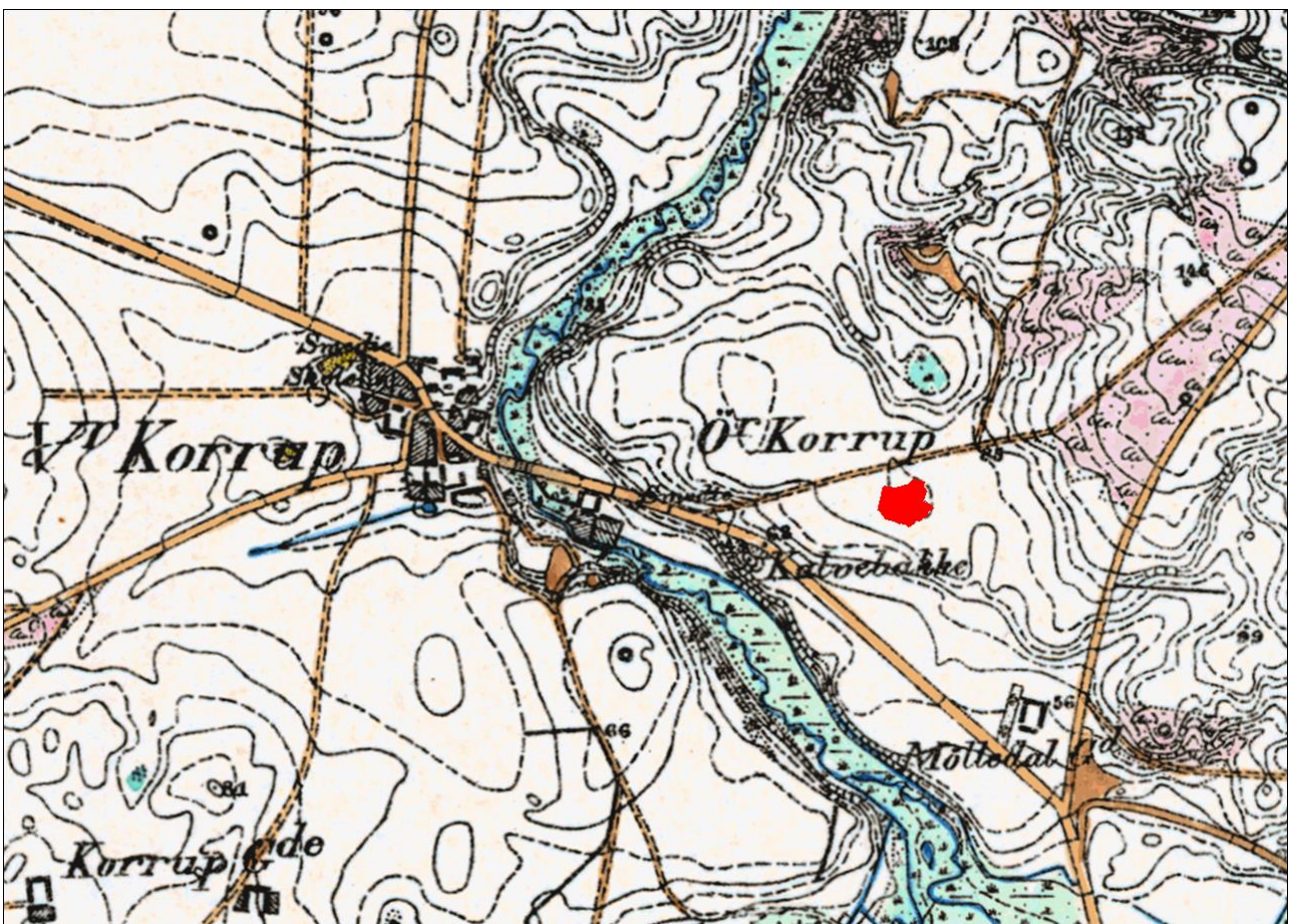

Fig 1. Historisk kort over Korup med angivelse af udgravningsfeltet (rødt areal). Bemærk at bopladsens beboere har udset et lokalt højdepunkt i passende afstand til Viffertsholm Å ved anlæggelsen af den ældste bebyggelse.

© Geodatastyrelsen

Undersøgelsens resultater

Ved udgravningen blev der afdækket et godt 3000 kvadratmeter stort areal. Her fandtes sporene efter seks langhuse og en serie af tilhørende anlæg i form af gruber og kogestensgruber fra den yngre bronzealder og den tidligste del af jernalderen.

Langhuse har været omkring 15-17 meter lange og 5-6 meter brede. Fra andre egne af landet ved vi, at husene har rummet både dyr og mennesker - Stald i den ene ende og beboelse i den anden.

Langhuset var af den treskibede type. Det vil sige, at husene har været konstrueret med to rækker af kraftige tagbærende stolper omgivet af en lettere konstrueret vægkonstruktion. Derved opstår der tre aflange rum i huset, som benævnes skibe (se fig. 2).

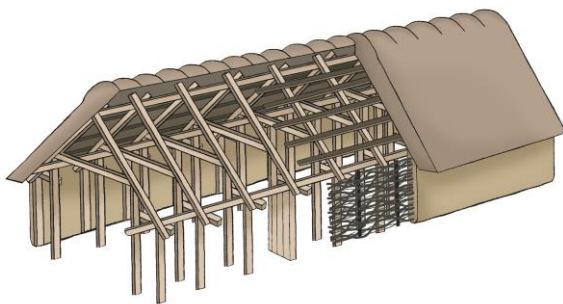

Fig. 2. Treskibet langhus.

Hustypen, der er en videreudvikling af den toskibede konstruktion (med én tagbærende stolperække), kendes fra bronzealderen til vikingetidens slutning, hvor den afløses af huse med den tagbærende konstruktion i væggen (bindingsværk). Den to-skibede huskonstruktion ophører en gang hen mod slutningen af ældre bronzealder.

Fig 3. Til venstre ses et snit gennem nedgravningen efter et af de seks huses tagbærende stolper. Ned gennem stolpehullet anes en mørkfarvning. Det er sporene efter den brændte eller formuldede stolpe

I områderne omkring bygningerne fandtes enkelte affalds- og skårgruber samt en mængde såkaldte kogestensgruber (se fig. 4).

Kogestensgrube

Kogestensgruber er jordovne og forekommer tit på bopladser fra oldtiden, især i bronze- og jernalder (1.700 f.kr.-750 e.kr.). I grubens bund ses ofte et sort trækulslag, fra det bål, der har opvarmet et lag af håndstøtte sten. På stenene har man lagt sin steg. Den har nok været indpakket i blade el. lign. for at beskytte kødet mod den kraftige varme - og ikke mindst den græstørv eller jord, der er brugt til at dække gruben til for at holde på varmen. Efter nogle timer er maden gennemstegt og klar til servering.

Kogestensgruberne kan også være brugt til at markere sit område - eller som en del af religiøse aktiviteter, som de kendes fra bronzealderens lange rækker af kogestensgruber.

Fig 4. Kogestensgrube under udgravning.

Selve genstandsmaterialet fundet på bopladsen er yderst sparsomt. Redskaber af træ, skind, strå mm., som har udgjort hovedparten af bronzealderfamiliens udstyr, var for længst rådnet bort, og det eneste, der har overlevet til i dag, er skår fra kasserede lerkar og rester efter produktionen af flintstenredskaber.

Rutinemæssigt udtages jordprøver husenes stolpehuller med henblik på at undersøge rester efter frø, skaller eller kornkerner. Hjemtaget trækul kan bruges til datering ved hjælp Kulstof 14-metoden. I forbindelse med Korup udgravningen blev således to af husene dateret henholdsvis til yngre bronzealder og den tidligste del af den efterfølgende oldtidsperiode, førromersk jernalder der tidsmæssigt fastsættes til 500 år f.Kr. På baggrund af disse dateringer, kendskabet til periodernes byggestil samt fundmaterialet generelt, kan Møllegård-pladsen beskrives som fungerende i en 500-årig periode fra yngre bronzealderens begyndelse ca. 1000 år f.Kr og altså ophørende i jernalderens tidligste del.

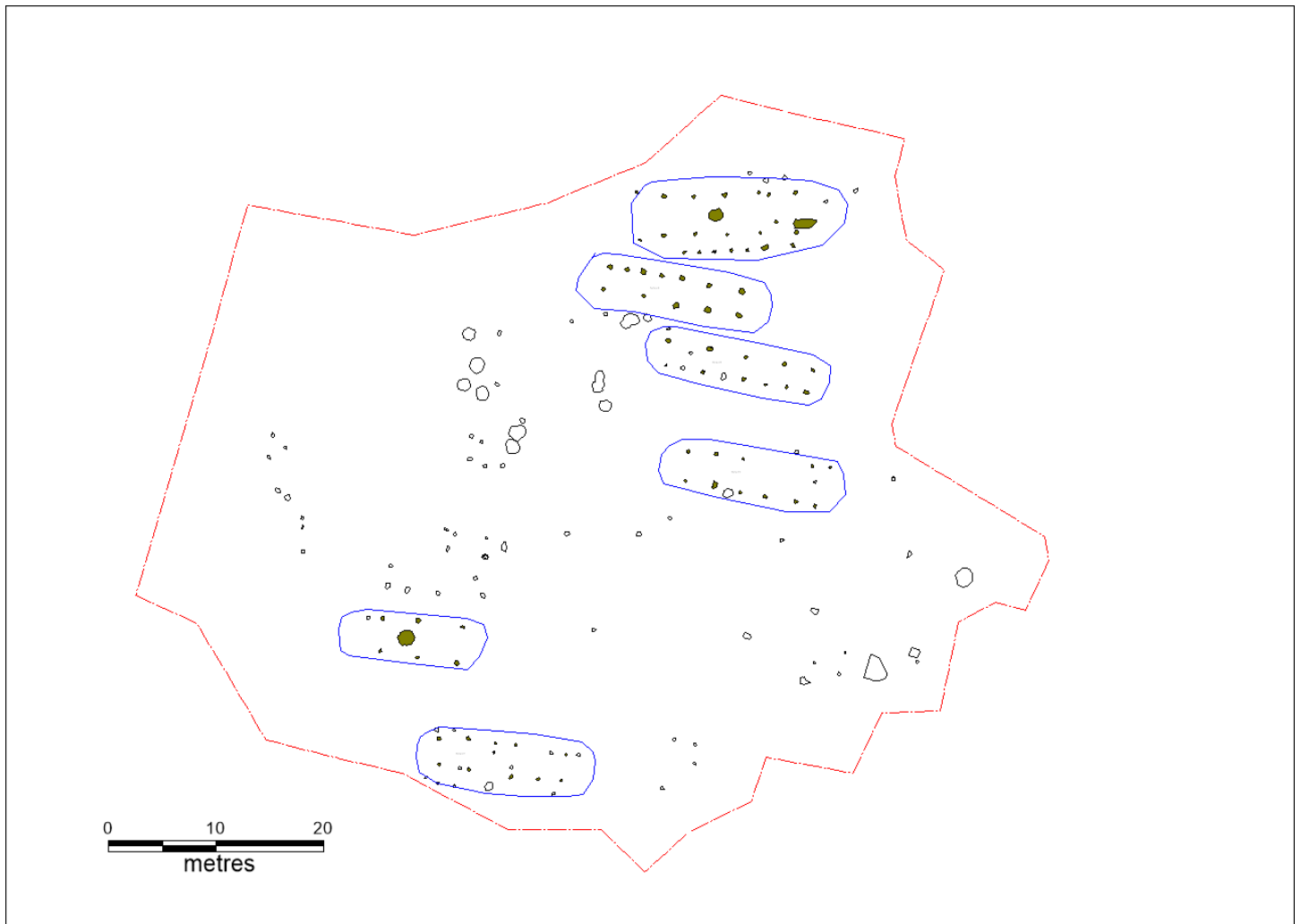

Fig 5. Ovenover ses hvorledes de seks huse alle har ligget næsten Ø/V-orienteret, som tidens skik og brug har været. Med blåt er angivet de formodede grundrids på baggrund af nedgravningerne efter de tagbærende stolper, vægforløb og indgangspartier. Husene er omgiver af kogestensgruber og andre nedgravninger efter aktiviteter på bopladsen.

Om og hvilke huse, der har eksisteret samtidigt kan ikke afgøres. Mest sandsynligt er det, at man kontinuerligt har flyttet rundt i området, revet ned og bygget nyt i den omtalte tidsperiode.

Sammenfatning og perspektivering

Visse dele af bronzealderens samfund er ganske velbelyst i Danmark. Det samme gælder for ældre jernalder. Mange fine fund fra gravhøje og ofringer i moseområde har dannet grundlag for et indgående kendskab til datidens gravskikke og religiøse traditioner. Bl.a. stammer de store horn "lurerne", den berømte solvogn og de ekstremt velbevarede egekistegrave fra bronzealderen. Snesevis af ofrede genstande af ædelmetal, dyr og mennesker kendes navnlig fra jernalderen

Mens hverdagslivet i jernalderen har været veldokumenteret har det for bronzealderen imidlertid været helt anderledes dårligt belyst. Dette skyldes primært, at bopladserne indtil for nylig kun er blevet fundet i ret beskedent antal. Først i de seneste 10-15 år er bopladserne for alvor begyndt at dukke op, og bopladsen fra Korup er faktisk den første, vi kender fra lokalområdet her. Resultaterne fra udgravningen af bopladsen udgør derfor et væsentligt bidrag til bronzealderforskningen. Her og nu vil de indsamlede informationer bl.a. kunne indgå i overregionale bebyggelsesstudier, og fremkommer der med årene flere bopladser i lokalområdet og i regionen, vil informationerne kunne inddrages i mere lokale studier af eksempelvis bebyggelsesudviklingen i oldtiden i Himmerland.

Fig 6. Udgravning af én af de utallige affaldsgruber på bopladsen.

Hvis du vil vide mere

Som yderligere læsning kan anbefales følgende oversigtsværker over bronzealder.

Jensen, J. 2002: Danmarks Oldtid, bind 2. Bronzealder 2000 f. Kr. - 500 f. Kr. *Gyldendal*.

Jensen, J. 2002: Danmarks Oldtid, bind 3. Ældre Jernalder 500 f.Kr. – 400 e. Kr. *Gyldendal*.

Mølledalsgård, II, Etape III Nordjyllands Historiske Museum J.nr. 6433

- Fund & Fortidsminder: Sted nr. 12.03.11. Sb.nr. 138.
- Kulturstyrelsen jnr. 16/055946
- Indvinder: KR Grus, Svenstrup. Undersøgt areal: 3000 kvm.
- Deltagere i Udgravningen: Museumsinspektør Lone Andersen. Arkæologistuderende Andreas Bo Nielsen
- Dokumentationsmateriale (fund, fotos, opmålinger m.v) opbevares på Aalborg Historiske Museum, Vang Mark, 9380 Vestbjerg